

Centar za regionalizam
Center for regionalism

Uloga organizacija
civilnog društva na podnacionalnom nivou
u pregovaračkom procesu

Preporuke za Srbiju

Ovaj dokument je nastao uz podršku Vlade Savezne Republike Nemačke posredstvom Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH).

Uloga organizacija civilnog društva na podnacionalnom nivou u pregovaračkom procesu

Preporuke za Srbiju

Naziv publikacije

Uloga organizacija civilnog društva na podnacionalnom nivou u pregovaračkom procesu –
Preporuke za Srbiju

Izdavač

Centar za regionalizam, Novi Sad, Srbija

Za izdavača

Aleksandar Popov, Direktor
Centar za regionalizam
Laze Telečekog 6/1,
21 000 Novi Sad,
T +381 21 528 241
F +381 21 528 241
M aleksandar.popov@centarzaregionalizam.org.rs
W <http://centarzaregionalizam.org.rs/>

Uređivački odbor

Aleksandar Popov, Oliver Ognjenović, Aleksandra Popov

Autor

Oliver Ognjenović

Tehnički urednik

Aleksandra Popov

Tehnička podrška

Centar za regionalizam

Prevod i lektura

Agencija Simulta

Dizajn i prelom

Saša Jović

Štampa

SZR Reclamare

Tiraž

150

Mesto i godina izdanja

Beograd, 2017

Ovaj dokument je nastao uz podršku Vlade Savezne Republike Nemačke posredstvom Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH).

Sadržaj

Rezime	1
Uvod	3
1. Politika Regionalnog razvoja u Srbiji	4
1.1. Okvir: Zakonodavni, institucionalni, strateški.....	4
1.2. Pregovarački proces: Poglavlje 22.....	4
2. Civilno društvo: Uloga u procesu evropskih integracija	5
2.1. Opšta slika.....	5
2.1.1. Percepcija javnosti o civilnom društvu u Srbiji.....	5
2.1.2. Saradnja i partnerstva	5
2.1.3. OCD u saradnji sa pregovaračkim strukturama.....	6
3. Građani u srcu Regionalne politike	6
3.1. Sveobuhvatnija uloga OCD u procesu evropskih integracija	6
3.1.1. Uloga OCD u pregovaračkom procesu i pozicioniranja građana u centar Regionalne politike.....	8
3.1.1.1. Delovanje OCD na terenu i stvaranje kohezije	8
3.2. Uspostavljanje multisektorskog mehanizma dobrog upravljanja na podnacionalnom nivou	10
PREPORUKE	12
Refertna literatura	14

Rezime

Kohezijska politika EU daje mogućnosti i šanse za regionalni razvoj država članica. U kojoj mjeri će kohezijska politika EU zaista doprineti regionalnom razvoju svake države, zavisi od toga koliko će same zemlje članice i njihovi regioni uspeti da te šanse iskoriste.

U Republici Srbiji je 2009. godine, donošenjem Zakona o regionalnom razvoju, trebalo da se uspostavi novi pravni, institucionalni i strateški okvir politike regionalnog razvoja. Do uspostavljanja definisanog pravnog i institucionalnog okvira, i njihovog stavljanja u funkciju nije došlo. Optimalan strateški okvir za planiranje i politiku koji se bazira na dugoročnoj viziji i jasno definisanim prioritetima, poljima intervencije i finansijskom planu, na nacionalnom i regionalnom nivou nije uspostavljen. Nažalost, sistemsko planiranje, kao osnovni metod transformacije jednog sistema i zajednice, nije odigralo svoju ključnu ulogu u regionalnom razvoju, kako bi se lakše amortizovali tranzicioni udari, globalna ekonomska kriza, odnosno socijalni, regionalni i politički izazovi našeg društva u 21.veku.

U međuvremenu je započeo pregovarački proces u okviru Regionalne politike i koordinacije strukturnih instrumenata (Poglavlje 22) i dodatno su se argumentovali nedostaci u vezi sa zakonodavnim, institucionalnim i strateškim okvirom. Evropska Komisija je procenila da Srbija nije dovoljno pripremljena za otvaranje ovog poglavlja i preporučila da država predstavi detaljan Akcioni plan kako bi se ispunili zahtevi koji proističu iz Kohezijske politike EU. Primetno je da se pregovarački proces uglavnom odvija na nacionalnoj razini. Uloga OCD u pregovaračkom procesu je najviše konsultativna u pregovaračkim strukturama koje koordiniraju ovaj proces.

Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata zahtevaju dobro ustrojen i funkcionalan konsultativni mehanizam, koji će integrisati partnere sa podnacionalnog nivoa. Uključivanje OCD i partnera sa podnacionalnog nivoa vodi ka zajedničkoj predanosti i odgovornosti svih aktera u pregovaračkom procesu, što je od ključnog društvenog značaja i predstavlja fundamentalni cilj regionalne politike, kroz maksimalnu mobilizaciju ljudskog kapitala i skrivenih potencijala regiona i gradova. Regionalna politika nije jednosmerna. Ona je dvosmerna politika dobrog upravljanja, usmerena od lokalnog nivoa ka nacionalnom i obrnuto.

Izazovi ravnomernog regionalnog razvoja, posebno na podnacionalnom nivou, postaju danas još izraženiji usled nepostojanja adekvatnih regionalnih struktura i sistemskog planiranja mera intervencije.

O partnerstvu

Partnerstvo je ključni princip Kohezijske politike. Partnerski pristup u Srbiji nije dovoljno afirmisan i uglavnom je deklarativnog karaktera. Dosadašnja iskustva pokazuju da su partnerstva uglavnom stvarana na projektnoj osnovi, najčešće u momentu objavljivanja javnog poziva, i da su bila privremenog karaktera. Partnerstvo treba da reflektuje pristup odozdo prema gore i obezbedi jednake prilike za sve građane i njihove organizacije, da budu involvirani u regionalnu politiku i programe EU. Ovo je posebno značajno u kontekstu evropskih integracija, u čijem okviru saradnja države i civilnog društva posebno dobija na značaju. Zato je izgradnja dugoročnog partnerstva i saradnja između OCD i državnih institucija u pregovaračkom procesu jedan od najvažnijih izazova od opšteg interesa.

Iako OCD ostvaruju određenu međusobnu saradnju na lokalnom i regionalnom nivou, primetno je da ona značajno slabi sa teritorijalnom udaljenošću. Proces evropskih integracija donosi sa sobom i sve izraženije zahteve za uspostavljanjem partnerstava OCD iz regiona i evropskim mrežama i organizacijama civilnog društva. Postoji izražena potreba lokalnih i regionalnih OCD

za aktivnijom ulogom u procesu evropskih integracija, kao i zahtevi za većom transparentnošću i dostupnošću informacija sa nacionalnog nivoa.

O percepciji javnosti

Sve je primetniji zamor građana od načina na koji političari i stručnjaci predstavljaju evropske integracije u medijima, a koje prema istraživanjima obeležava nedostatak dodirnih tačaka sa stvarnim, svakodnevnim životom. Sprovedena istraživanja ukazuju na sve izraženiji nizak nivo poverenja građana u OCD u Srbiji. Uzroci niskog nivoa poverenja građana u OCD uglavnom leže u činjenici da veliki broj građana ne prepoznaje ulogu OCD u rešavanju svakodnevnih životnih pitanja koja su za građane od vitalnog značaja. Dodatno, na ovakvu percepciju javnosti uticaj imaju i određene negativne kampanje kojoj su OCD izložene.

OCD svojim neformalnim i neposrednim pristupom, mogu da angažuju građane i stvore preduslove za sprovođenje politike na terenu, koja je usklađena sa potrebama zajednice. Entuzijazam pojedinca, povezanost određenih društvenih grupa, fleksibilan pristup OCD po principu *ako ne možeš da uđeš na vrata uđi kroz prozor*, guraju stvari napred i u nedostatku adekvatnog okvira podrške.

U kontekstu svega izloženog, definisala su se dva ključna pitanja:

- ◇ Uloga OCD u pregovaračkom procesu u svrhu pozicioniranja građana u centar Regionalne politike;
- ◇ Uloga OCD u uspostavljanju podnacionalnih struktura podrške Regionalnoj politici i koordinaciji strukturnih instrumenata.

Građani u srcu Regionalne politike

Konsultativna uloga, kao preovlađajući narativ, koju OCD imaju u pregovaračkom procesu, na terenu bi se mogao formulirati sa *narativom koji je usmeren prema građanima*. OCD bi mogle pružiti značajnu podršku pregovaračkom procesu, kroz svoje izvorne aktivnosti prema građanima, u oblastima zaštite životne sredine, edukacije, ruralnog razvoja, socijalnog umrežavanja i inkluzije, kulture, rekreacije, rodne ravnopravnosti, rada sa ugroženim ciljnim grupama, i to kroz jedan integrisan multisektorski pristup koji bi doprinosa određenoj koheziji.

U vezi sa parterstvom, za razliku od dosadašnjeg iskustva, partnerstva moraju da budu zasnovana na dugoročnoj perspektivi koja će obezbediti finansijsku održivost sektora, realno učešće OCD i jednak tretman među partnerima u radu sa javnom upravom. *Dugoročno strateško partnerstvo* zadovoljiće interese svih strana u procesu i efikasno isporučiti željene rezultate građanima i donosiocima političkih odluka.

U kontekstu izgradnje struktura na podnacionalnom nivou, od opšteg interesa bi bilo uspostavljanje jedne fleksibilne podnacionalne strukture zasnovane na principu *upravljanja na više nivoa* i dugoročnog partnerstva reprezentativnih predstavnika javnog, civilnog i privatnog sektora. Uvažavajući samu senzibilnost ove teme, političku kulturu i tradiciju u Srbiji, sadašnji zakonski i institucionalni okvir, rešenje bi se moglo tražiti u izgradnji jednog *fleksibilnog modela upravljanja na više nivoa*, kroz saradnju između nacionalnih, regionalnih i lokalnih partnera i multisektorskoj strukturi koja je tematski ustrojena. Buduća podnacionalna struktura ne bi trebala da bude u čvrstom hijerarhijskom okviru i zasnovana na striktnim principima supsidijarnosti.

Lokalne i regionalne OCD, bi takođe trebale da se organizuju na *zajedničkim podnacionalnim platformama*, kroz koalicije i međusektorski angažman u interakciji sa različitim društvenim grupama. Sa pozicija ovih podnacionalnih platformi OCD bi mogle da artikulišu lokalne i regionalne inicijative ka nacionalnom nivou.

Uvod

Donošenje Zakona o regionalnom razvoju 2009.godine, u Republici Srbiji je trebalo da se uspostavi novi pravni, institucionalni i strateški okvir politike regionalnog razvoja. Zakon je definisao pet statističkih planskih regiona: Vojvodina, Beograd, Šumadija i Zapadna Srbija, Južna i Istočna Srbija, i Kosovo i Metohija.¹ U odnosu na ostale statističke regione, dva statistička regiona (Vojvodina i Beograd) imaju sopstvene administrativne kapacitete i mogućnost kreiranja i sprovođenja određenih politika, što pokazuje da postoji delimično asimetrična administrativna struktura u Republici Srbiji. U pogledu pravnog i institucionalnog okvira, koji su navedeni u Zakonu, i pratećim podzakonskim aktima, nije došlo do uspostavljanja definisanog okvira i njegovog stavljanja u funkciju. Takođe, nije uspostavljen optimalan strateški okvir za planiranje i politiku koja se bazira na dugoročnoj viziji i jasno definisanim prioritetima, poljima intervencije i finansijskom planu .

Nakon sprovedenog eksplanatornog i bilateralnog skrininga, Evropska Komisija je procenila da Srbija nije dovoljno pripremljena za otvaranje poglavlja i preporučila da se predstavi detaljan Akcioni plan, kako bi se ispunili zahtevi koji proističu iz Kohezione politike EU. Postojeće stanje ukazuje da su sprovedeni određeni pomaci na nacionalnom nivou u pogledu pregovaračkog procesa i partnerske saradnje između OCD sa pregovaračkim strukturama, donošenjem Smernica za saradnju između pregovaračkog tima, Nacionalnog Konventa o EU i Privredne komore Srbije. Generalno, ipak treba istaći da partnerski pristup u Srbiji nije dovoljno afirmisan. Postoji i dalje izražena potreba lokalnih i regionalnih OCD za aktivnijom ulogom u procesu evropskih integracija i potreba za većom transparentnošću i dostupnošću informacija sa nacionalnog nivoa.

Kod građana se beleži blagi pad podrške procesima EU integracija. Više razloga leži u ovoj činjenici: nerazumljiv birokratski jezik komunikacije postao je dominantan u procesu evropskih integracija, što je rezultiralo izostankom valorizacije postignutih konkretnih rezultata i prenošenja dobrih primera. Neprepoznavanje smisla i konkretne koristi koje građani i lokalni i regionalni partneri mogu da imaju od evropskih politika, jesu izazovi i za buduću Regionalnu politiku u Republici Srbiji.

Podnacionalne strukture i mehanizmi neophodni za uspešno kreiranje i sprovođenje politike regionalnog razvoja i Kohezione politike nisu uspostavljeni. Bez zajedničke platforme delovanja, pojedinačne lokalne i regionalne inicijative vremenom jenjavaju i igra ostaje da se vodi samo na nacionalnom i međunarodnom nivou, uz izostanak praktične politike na terenu.

Svrha ovog dokumenta je da pokrene širu javnu raspravu o mogućoj ulozi OCD na podnacionalnom nivou u vezi sa pregovaračkim procesom, posebno i vezi sa Regionalnom politikom i koordinacijom strukturnih instrumenata. Namera je da se ukaže, usled postojećih okolnosti, na potrebu za većim angažovanjem rezultatima na terenu, sa narativom usmernim prema građanima od strane OCD. Definisani problemi i predloženi pravci delovanja rezultat su sprovedene analize zasnovane na dosadašnjim istraživanjima i evaluacijama, pozitivnim propisima u ovoj oblasti, evropskim iskustavima, i utemeljeni su na ključnim principima i metodološkim alatima za kreiranje i sprovođenje Kohezione politike EU za programski period 2014-2020.

¹ Ovi statistički regiona odgovaraju NUTS2 regionima EUROSTAT-a i uspostavljeni su zbog usklađivanja sa zahtevima EU u pogledu prikupljanja statističkih podataka o regionalnom razvoju, kao i u svrhu planiranja regionalnog razvoja.

1. Politika Regionalnog razvoja u Srbiji

1.1. Okvir: Zakonodavni, institucionalni, strateški

Izazovi ravnomernog regionalnog razvoja, posebno na podnacionalnom nivou, postaju danas još izraženiji usled nepostojanja adekvatnih regionalnih struktura i sistemskog planiranja mera intervencije. Kompleksnost politike regionalnog razvoja, njen multisektorski pristup, principijelnost zasnovana na načelima subordinacije i partnerstva, zahtevaju uključivanje mnogobrojnih aktera iz javnog, privatnog i nevladinog sektora i uspostavljanje regionalne institucionalne strukture.

Zakon o regionalnom razvoju trebalo je da uspostavi nov pravni, institucionalni i strateški okvir politike regionalnog razvoja, kao odgovor države na sve izraženije regionalne neravnomernosti i negativne socijalne i demografske trendove. Posebni izazovi su bili u uspostavljanju struktura na podnacionalnom nivou i uvođenju sistemskog planiranja državne politike u ovoj oblasti. Asimetričnost administrativne strukture u državi (Regioni Vojvodina i Beograd imaju svoje administrativne kapacitete i pravni subjektivitet) pokušalo je da se donekle prevaziđe osnivanjem regionalnih razvojnih saveta u svim statističkim regionima. Kroz regionalne razvojne savete trebalo je da uspostavi konsultativni mehanizam na principu partnersva lokalnih i regionalnih organa uprave, sektora privrede i OCD, i njihove koordinacije sa nacionalnim strukturama. Nakon osnivanja, ovi saveti nisu profunkcionisali.

Kada je reč o strukturi na podnacionalnom nivou, treba pomenuti i ulogu regionalnih razvojnih agencija (RRA) koje su prvenstveno osnivane sa ciljem podsticanja društveno-ekonomskog razvoja na podnacionalnom nivou. RRA u svojoj osnivačkoj strukturi imaju lokalne samouprave, privredne subjekte i OCD. Izazovi sa kojima se suočavaju RRA danas u svom radu, i njihova pozicija, može se reći da upotpunjavaju jednu opštu sliku otvorenih pitanja u ovoj oblasti. Dodatno, proces pridruživanja Evropskoj uniji, samo je potencirao stepen neizgrađenosti institucija.

Optimalan strateški okvir za planiranje i politiku koji se bazira na dugoročnoj viziji i jasno definisanim prioritetima, poljima intervencije i finansijskom planu na nacionalnom i regionalnom nivou nije uspostavljen. Nažalost, sistemsko planiranje, kao osnovni metod transformacije jednog sistema i zajednice, nije odigralo svoju ključnu ulogu u regionalnom razvoju, kako bi se lakše amortizovali tranzicioni udari, globalna ekonomska kriza, odnosno socijalni, regionalni i politički izazovi našeg društva u 21.veku. Pored uloženi napore i značajne evropske pomoći, predlog Nacionalnog plana regionalnog razvoja² nije usvojen usled nedostatka političkog koncesusa. Preko 100 sektorskih strategija, od kojih su neke bez akcionog plana i budžetske osnove, ostaju uglavnom samo spisak želja bez efekata. One moraju da budu planski integrisane u jedan sveobuhvatni strateški razvojni dokument države.

1.2. Pregovarački proces: Poglavlje 22

Pregovarački proces u vezi Regionalne politike i koordinacije strukturnih instrumenata (Poglavlje 22) dodatno je argumentovao nedostatke u vezi sa zakonodavnim, institucionalnim i strateškim okvirom. Nakon sprovedenog eksplanatornog i bilateralnog skrininga, procena je od strane evropske Komisije da Srbija nije dovoljno pripremljena za otvaranje ovog poglavlja. Kako bi se ispunili zahtevi koji proističu iz Kohezivne politike EU, preporuke idu u pravcu neophodnosti uspostavljanja zakonodavnog okvira, koji će dozvoliti višegodišnje programiranje na nacionalnom i regionalnom nivou.

² NPRR mogao je da bude prvi korak ka donošenju Nacionalnog razvojnog plana, koji bi predstavljalo presudnu pomoć državi da se integrišu sektorske politike i prioritene investicije i istovremeno definiše Okvir podrške zajednice (Community Support Framework – CSF) za pomoć EU Srbiji.

U vezi sa institucionalnim okvirom očekuje se uspostavljanje efikasnih struktura na nacionalnom i regionalnom nivou, kao i uključivanje i konsultacije širokog kruga partnerskih organizacija prilikom priprema i sprovođenja programa. Proces programiranja zahteva organizovanje širokog kruga partnerstava za pripremu programskih dokumenata, koja bi obezbedila i dovoljan broj kvalitetnih projekata i mogućnost potpunog finasijskog sprovođenja programa.

Strateški okvir je i dalje neintegrisan. U sadašnjem strateškom okviru koji se sastoji od preko 100 strategija koje je Vlada usvojila, i koje pokrivaju sve sektore, samo 16% ciljeva je usaglašeno. Ovde treba istaći, i probleme koji se uočavaju u komunikaciji sa građanima u vezi procesa evropskih integracija, pa samim tim i budućih izazova koji se odnose na informisanost u vezi Regionalne politike i strukturnih instrumenata, u smislu procesa, sadržine, prilika i konkretne koristi za zajednicu. Prema poslednjem istraživanju koje je sprovedla Kancelarija za evropske integracije (KEI) 47% građana podržava učlanjenje Srbije u EU, što predstavlja određeni pad podrške ovom procesu. Sve je приметniji zamor građana od načina na koji političari i stručnjaci predstavljaju evropske integracije u medijima, a koje prema istraživanjima obeležava nedostatak dodirnih tačaka sa stvarnim, svakodnevnim životom.

2. Civilno društvo: Uloga u procesu evropskih integracija

2.1. Opšta slika

2.1.1. Percepcija javnosti o civilnom društvu u Srbiji

Istraživanja pokazuju da je sve je izraženiji nizak nivo poverenja građana u OCD. Uzroci leže u činjenici da veliki broj građana ne prepoznaje ulogu OCD u rešavanju svakodnevnih životnih pitanja. Osim toga, opšta slika kod građana je da OCD smatraju nedovoljno angažovanim na rešavanju vitalnih problema građana, posebno u oblastima kao što je ruralni razvoj ili nadgledanje rada lokalnih samouprava. Dodatno, na ovakvu percepciju javnosti uticaj imaju i određene negativne kampanje kojima OCD znaju da budu izložene.

2.1.2. Saradnja i partnerstva

Civilni sektor u Srbiji je relativno mlad. Većina OCD nastala je posle 2000. godine, dok je oko četvrtine osnovano pre 1990. godine. Okolnosti razvoja jednog relativno mladog sektora sigurno da uzrokuju veća očekivanja koja OCD u Srbiji imaju od države, kako u smislu obezbeđivanja uslova za njihov razvoj tako i u vezi finansiranja, promovisanja, i konačno uvažavanja doprinosa koje OCD pružaju u razvoju društva.³ Ovo je posebno značajno u kontekstu evropskih integracija, u čijem okviru saradnja države i civilnog društva posebno dobija na značaju. Zato je izgradnja dugoročnog partnerstva i saradnje između OCD i državnih institucija u pregovaračkom procesu jedan od najvažnijih izazova od opšteg interesa.

Iako se određena međusobna saradnja OCD ostvaruje na lokalnom i regionalnom nivou, приметno je da ona značajno slabi sa teritorijalnom udaljenošću.⁴ Ovo je posebno značajno u kontekstu evropskih integracija i sve izraženijih zahteva za uspostavljanjem partnerstava sa OCD iz regiona i evropskim mrežama i organizacijama civilnog društva. Istovremeno, neophodno je jačanje veza i saradnje na lokalnom nivou. Saradnja OCD sa lokalnim samoupravama uglavnom se odvija kroz informisanje, savetovanje i participaciju. U lokalnim

³ Istraživanja ukazuju na očigledno velika očekivanja OCD od države i međunarodnih institucija, a najmanja od domaćih donatora, kao što je poslovni sektor, fondacije ili građani. Većina projekata koje OCD sprovode traju manje od godinu dana, što u svakom slučaju direktno utiče na samu održivost sektora.

⁴ Postoje procene da najmanje 35-40% OCD su članovi nekog tipa mreže. Najbolju saradnju sa državom ostvaruju veće OCD i to iz Regiona Beograd.

samoupravama koje imaju lice/telo za rad sa OCD, saradnja i participacija OCD je mnogo intezivnija. Najčešće odsustvo saradnje sa lokalnim samoupravama javlja se zbog nedostatka resursa, vremena, kao i kompetencija lokalnih OCD u vezi sa određenim temama.

2.1.3. OCD u saradnji sa pregovaračkim strukturama

Primetno je da se pregovarački proces uglavnom odvija na nacionalnoj razini. Uloga OCD u pregovaračkom procesu je najviše konsultativna u strukturama koje koordiniraju ovaj proces. Sektorska koordinacija u okviru IPA II (2014-2020), u vezi programiranja i sprovođenja pomoći EU, vrši se preko *Sektorskih radnih grupa* (SRG), kao ključnog mehanizma za formulisanje nacionalnih prioriteta u EU i druge razvojne pomoći po sektorima. Iako je u određenom smislu obezbeđeno učešće i konsultativna uloga OCD u radu SRG, ostaje i dalje otvoreno pitanje potpunog pristupa načelu partnerstva u radu ovih tela. Ovo se prvenstveno odnosi na samu mogućnost učešća zainteresovanih predstavnika OCD u radu SRG, na način koji neće ugroziti funkcionalnost samog mehanizma, zatim pitanje učešće partnera sa podnacionalnog nivoa, kao i informisanost o radu SRG.⁵ Takođe, ovde treba istaći i potrebu za redizajnim samog konsultativnog mehanizma SRG, u smislu bolje operativnosti i efikasnije podrške Regionalnoj politici i koordinaciji strukturnih instrumenata. Pored toga, Kancelarija za EU integracije je uspostavila *konsultativni mehanizam SECO* sa OCD, kao platformu za razmenu informacija i doprinos OCD na polju planiranja i programiranja EU fondova i međunarodne razvojne pomoći. Članice SECO, učestvuju u radu SRG. U vezi rada ovog konsultativnog mehanizma, takođe postoje određena otvorena pitanja. Prvenstveno treba istaći, da SECO ne predstavlja širu zajednicu OCD u Srbiji. Sama konsultativna struktura SECO nije dovoljno razvijena. Ako se uzme u obzir kompleksnost programiranja IPA, manje lokalne i po kapacitetima slabije OCD nemaju mogućnost da učestvuju i daju svoj doprinos pregovaračkom procesu.

Nacionalni konvent o EU, jeste još jedno konsultativno telo u pregovaračkom procesu.⁶ Nacionalni konvent je prvenstveno osnovan kao stalno telo, sa ciljem da olakša saradnju između Narodne skupštine (Odbora za evropske integracije) i civilnog društva u procesu pridruživanja EU. Ovakav konsultativni mehanizam i ostvarena saradnja OCD sa javnim institucijama predstavlja pomak na nacionalnom nivou u pregovaračkom procesu. Ostaje pitanje daljeg razvoja konsultativne strukture ovog tela i uspostavljanja povratne konsultativne sprege sa koalicijama OCD na podnacionalnom nivou, kada je u pitanju poglavlje 22.

Što se tiče podnacionalnog nivoa, treba napomenuti postojanje *Vojvođanske inicijative za EU*, kao konsultativnog regionalnog mehanizma, koji čini mreža organizacija civilnog društva iz regiona Vojvodine. Ovo telo je u razvoju i otvoreno je za nove članove i ideje. Vojvođanska inicijativa za EU, kao konsultativni mehanizam, je tematski struktuiran za diskusije između OCD, javne uprave, političkih partija, sindikata i preduzeća. Izazovi u njihovom daljem radu bi mogli da budu u postavljanju jednog efikasnog mehanizma na tematskoj osnovi, za akumulaciju i generisanje lokalnih i regionalnih inicijativa.

3. Građani u srcu Regionalne politike

3.1. Sveobuhvatnija uloga OCD u procesu evropskih integracija

Definisanje Kohezione politike EU, njenih ciljeva, ključnih principa, metodologije i merenja postignutih rezultata, predmet su stalnih debata između evropskih institucija, država članica,

⁵ Izveštaj o skriningu RS za Poglavlje 22 pokazuje da podnacionalni nivo u radu sektorskih radnih grupa, tela preko kojih se vrši sektorska koordinacija u okviru IPA II, predstavlja Stalna konferencija gradova i opština

⁶ Ovaj mehanizam je uspostavljen na osnovu donetih Smernica za saradnju Pregovaračkog tima za vođenje pregovora o pristupanju Republike Srbije Evropskoj Uniji i pregovaračkih grupa sa predstavnicima organizacija civilnog društva, Nacionalnog konventa o EU i Privredne komore Srbije nakon dostavljanja rezultata skrininga.

nacionalnog, regionalnog i lokalnog nivoa, kao i mnogobrojnih partnera, koji neizostavno dolaze iz privatnog i nevladinog sektora.

Regionalna politika nije jednosmerana. Ona je dvosmerna politika dobrog upravljanja. Usmerena je od dole prema gore, od lokalnog nivoa ka nacionalnom, jer evropska i državna politika moraju da budu sprovedene na terenu, uvažavajući sve karakteristike određenog područja. Takođe, to je politika upravljanja od gore prema dole, od nacionalnog nivoa ka lokalnom, zato što se finansijski resursi i okvirni uslovi obezbeđuju i definišu na EU i nacionalnom nivou.

Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata zahtevaju dobro ustrojen i funkcionalan konsultativni mehanizam, koji će integrisati partnere sa podnacionalnog nivoa. Uključivanje OCD i partnera sa podnacionalnog nivoa vodi ka zajedničkoj predanosti i odgovornosti svih aktera u pregovaračkom procesu, što je od ključnog društvenog značaja i predstavlja fundamentalni cilj regionalne politike kroz maksimalnu mobilizaciju ljudskog kapitala i skrivenih potencijala regiona i gradova. Zato, i upravljačke strukture, prvenstveno sa nacionalnog nivoa, prema ovome treba da budu organizovane na transparentan i konzistentan način. Da bi ova politika imala rezultate na terenu, neophodno je vratiti građane u centar Regionalne politike. Uloga lokalnih i regionalnih OCD u ovom procesu može biti presudna.

Zašto baš OCD? Organizacije civilnog društva, svojim neformalnim i neposrednim pristupom mogu da angažuju građane, stvarajući preduslove za sprovođenje politike na terenu, koja je usklađena sa potrebama građana. Entuzijazam pojedinca, povezanost određenih društvenih grupa, fleksibilan pristup OCD po principu: *Ako ne možeš da uđeš na vrata uđi na prozor* - guraju stvari napred i u nedostatku adekvatnog okvira podrške. Pristup odozdo prema gore, doprinosi integraciji lokalne zajednice sa nacionalnom politikom. OCD bi u ovom kompleksnom birokratsko procesu evropskih integracija, trebalo da imaju *holistički pristup*, koji će mobilisati ljudski kapital i pružiti na jedan humanistički način smisao evropskim integracijama i Regionalnoj politici.

Dok je isključivo konsultativna uloga preovlađajući narativ koju OCD imaju u pregovaračkom procesu i Regionalnoj politici, na podnacionalnom nivou bi preovlađujući trebao da bude narativ koji bi bio usmeren prema građanima. Ovo se prvenstveno odnosi na kontekst proširenja uloge OCD u procesu EU integracija, i to na način da se stvori konekcija sa angažovanjem koje OCD već imaju na terenu, u oblastima zaštite životne sredine, edukacije, ruralnog razvoja, socijalnog umrežavanja i inkluzije, kulture, rekreacije, rodne ravnopravnosti i rada sa ugroženim ciljnim grupama.⁷ Ovo je prilika i pravi momenat - uzimajući u obzir percepciju javnosti, kao i trenutak da je Srbija na samom početku ispunjenja zahteva Kohezivne politike EU - da OCD i njihove koalicije, kroz jedan *nov sporazum* sa građanima i državom, definišu svoju buduću ulogu u Regionalnoj politici. Pored toga, značajna uloga OCD na podnacionalnom nivou, kao prenosilaca poruka prema građanima, bi mogla da bude kroz *diseminaciju poruka*, u kontekstu značaja Regionalne politike i opšte vidljivosti evropske pomoći na terenu.

Sporazumi i saradnja među akterima treba da se uspostavlja na ključnom principu Regionalne politike – PARTNERSTVU. Pravo partnerstvo je ono, koje će zaista na samom terenu uključiti sve zainteresovane aktere iz javnog, privatnog i nevladinog sektora u programskim, implementacionim i evolucionim fazama regionalne politike, obezbediti efikasnu dostupnost fondova i skrojiti adekvatne mere intervencije u skladu sa specifičnostima teritorije i potrebama građana. Partnerstvo treba da reflektuje pristup odozdo prema gore i obezbedi jednake prilike

⁷ Sprovedena istraživanja i analize pokazuju da se u Srbiji, kao korisnici usluga OCD najčešće se navode građani. Primarne aktivnosti većine OCD su socijalne usluge, kultura, mediji, rekreacija i životna sredina.

za sve građane i njihove organizacije, da budu uključeni u regionalnu politiku i programe EU.⁸ Za razliku od dosadašnjeg iskustva, partnerstva moraju da budu zasnovana na dugoročnoj perspektivi, koja će obezbediti finansijsku održivost sektora, realno učešće OCD i jednak tretman među partnerima u radu sa javnom upravom. Dugoročno strateško partnerstvo zadovoljiće interese svih strana u procesu i efikasno isporučiti željene rezultate građanima i donosiocima političkih odluka.

Uzimajući u obzir date okolnosti u RS, posebno u kontekstu potreba izgradnje struktura na podnacionalnom nivou, od opšteg interesa bi bilo uspostavljanje jedne fleksibilne podnacionalne strukture zasnovane na principu upravljanja na više nivoa i dugoročnog partnerstva reprezentativnih predstavnika javnog, civilnog i privatnog sektora. Izazovi koji su pred nama i zahtevi koji se nameću u okviru pregovaračkog Poglavlja 22, ukazuju na činjenicu da više nije pitanje da li, već kako treba graditi podnacionalne strukture za podršku u pripremi i sprovođenju buduće regionalne politike RS.⁹

Izveštaj Van den Branda (2014)¹⁰ promovise upravljanje na više nivoa i partnerstvo, kao vodeće principe za sprovođenje politike. Upravljanje na više nivoa treba shvatiti kao sredstvo za "integrisanje u Evropu 2020" u okviru lokalnih i regionalnih praksi.

Uvažavajući samu senzibilnost ove teme, političku kulturu i tradiciju u Srbiji, sadašnji zakonski i institucionalni okvir, rešenje bi trebalo tražiti u izgradnji jednog fleksibilnog modela upravljanja na više nivoa, izgradnje odnosa između nacionalnih, regionalni i lokalnih partnera na strukturi koja je multisektorska, zasnovana na konkretnim slučajevima i tematski ustrojena. Buduća podnacionalna struktura ne bi trebala da bude u čvrstom hijerarhijskom okviru i zasnovana na striktnim principima supsidijarnosti.

U kontekstu svega izloženog, definisala su se dva ključna pitanja:

- ◇ Uloga OCD u pregovaračkom procesu i pozicioniranju građana u centar Regionalne politike;
- ◇ Uloga OCD u uspostavljanju podnacionalnih struktura podrške Regionalnoj politici i koordinaciji strukturnih instrumenata .

3.1.1. Uloga OCD u pregovaračkom procesu i pozicioniranja građana u centar Regionalne politike

3.1.1.1. Delovanje OCD na terenu i stvaranje kohezije

Osim konsultativne uloge u pregovaračkom procesu, OCD bi mogle na podnacionalnom nivou pružati podršku i kroz svoje izvorne aktivnosti prema građanima u određenim oblastima, kroz integrisan multisektorski i tematski pristup, i time doprinositi stvaranju teritorijalne, ekonomske i socijalne kohezije na lokalnom i regionalnom nivou. Potreban je još značajniji angažman u formiranju partnerstava sa lokalnim samoupravama i javnim institucijama na multisektorskoj osnovi. Ovakva partnerstva postaju sve efikasniji model za finansiranje iz fondova EU. Postoje više oblasti u kojima su OCD direktno uključene i od značaja su za uspešno

⁸ Evropski Kodeks o sprovođenju Partnerstva u okviru Evropskih Strukturalnih i Investicionih Fondova (ESIF), EK 2014, obezbeđuje detaljne preporuke za različite tipove partnerstva i fazama donošenja odluka koje bi partneri trebalo da primenjuju.

⁹ Članom 5. Uredbe 1303/2013, Upravljanje na više nivoa (Multilevel Governance) postao je obavezujući princip za države članice za Programski period 2014-2020. Takođe, princip partnerstva je osnažen u odnosu na predhodni programski period kad je primenjivan "gde je to moguće", države članice sada imaju obavezu da sprovedu princip partnerstva u svim fazama programiranja na svim nivoima.

¹⁰ Van den Brand, specijalni savetnik predsednika EK Junkera, angažovan po pitanju definisanja daljeg razvoja dijaloga evropskih institucija sa građanima EU, pripremio je *Izveštaj za Evropsku Komisiju, Upravljanje na više nivoa i Partnerstvo 2014*.

sprovedenje Kohezione politike na terenu, kao što su: zaštita životne sredine, socijalna inkluzija, socijalno preduzetništvo i inovacija, rodna ravnopravnost, odnosno rad sa ugroženim ciljnim grupama.

U nastavku, posebno će se razmotriti prilike za delovanje u oblasti ruralnog razvoja i kulture.

Oblast ruralnog razvoja

OCD, posebno u ruralnim područjima, kao i manje razvijenim delovima države, često imaju najveće kapacitete za pripremu i pisanje projekata i veće iskustvo u upravljanju projektima u odnosu na lokalnu administraciju na tom području. OCD su deo strukture *lokalnih akcionih grupa (LAG)*¹¹ i imaju izrazito značajnu ulogu u stvaranju partnerstava u ruralnom području putem socijalnih mreža. Njihova uloga je posebno značajna kada je reč o angažovanju žena na selu i mladih.

Partnerstva LAG tipa namenjena su jačanju ruralnog društvenog kapitala i definisanju prioriteta lokalnih partnerstava, kao i jačanju kapaciteta kroz obuku za pripremu predloga projekata, finansijsko planiranje i upravljanje projektnim ciklusom, kroz sprovođenje lokalnih strategija ruralnog razvoja. Ovde posebno treba istaći i primenu instrumenta - *Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice (CLLD)*, kao novijeg instrumenta Kohezione politike. CLLD je alat koji je u primeni na podnacionalnom nivou u svrhu podrške lokalnoj zajednici i organizacijama iz civilnog i privatnog sektora, u cilju doprinosa pametnom, održivom i inkluzivnom rastu. Ova metodologija traži skladnost ekonomske, socijalne, kulturne i dimenzije životne sredine, i njihovo integrisanje u sveobuhvatne razvojne projekte na podnacionalnom nivou.

CLLD stvara novu vrstu partnerstva u lokalnoj zajednici usmerenu na negovanje *Socijalnih inovacija*.¹² Sama činjenica da je većina država članica EU inkorporirala CLLD u svoje Sporazume o partnerstvu, ukazuje koliko se ovoj metodologiji i lokalnom razvoju danas daje na značaju.

Oblast kulture

Kultura se danas može posmatrati kroz više segmenata. Pored svoje tradicionalne uloge (umetnosti i kulturnog nasleđa), kultura može biti i jedan snažan zamajac ekonomskog i socijalnog razvoja kroz kulturnu i kreativnu industriju, mikro mala i srednja preduzeća, kao i turizam. Takođe, danas se kultura sve više prepoznaje kao moćno sredstvo diplomatskih odnosa. Zato su i sve intezivnije aktivnosti na nivou EU i čvrsta uverenja o potrebi sinergijskog delovanju na više polja i većeg učešća javnog, privatnog i nevladinog sektora u stvaranju konkurentnih regiona i nalaženju odgovora na globalne izazove u 21.veku.¹³

¹¹ Potreba za većim uvažavanjem specifičnih potreba sela i njihovog stanovništva kroz sistematičan pristup "odozdo prema gore", koordinisanu aktivnosti i unapređenje javnog-privatnog- nevladinog partnerstva u lokalnoj zajednici, vodili su ka uspostavljanju *lokalnih akcionih grupa (LAG)* u skladu sa LEADER pristupom kao instrumentom ruralnog razvoja u EU.

¹² *Socijalne inovacije* predstavljaju jedan od novijih instrumenata u Kohezioj politici, koji treba da integriše različite interesne grupe za rešavanje socijalnih potreba i društvenih izazova. Ovaj alat postaje posebno prikladan kada je potrebno rastuće društvene probleme rešavati u okolnostima ograničenih finansijskih sredstava. Socijalne inovacije su instrument kojima se stvaraju novi produkti, usluge, organizacije ili tržišta.

¹³ Evropska Komisija je 2016.godine uspostavila *Platformu Kulturne diplomatije* u cilju podrške institucijama EU u sprovođenju EU Strategije za međunarodnu kulturnu saradnju. Platforma ima za cilj da realizuje aktivnosti na polju poboljšanja angažovanja EU na području kulture sa trećim zemljama i njihovim građanima. *Zaključci 7953/17, Saveta EU 2017. godine, u vezi strateškog pristupa EU međunarodnoj kulturnoj saradnji*, upućuju na razmatranje mogućih pilot projekata u trećim zemljama kako bi se testirali određeni oblici saradnje, uz učešće lokalnih kulturnih aktera, lokalnih i regionalnih vlasti, relevantnih nevladinih organizacija, nacionalnih kulturnih institucija i delegacija EU.

Programi prekogranične saradnje predstavljaju efikasan način za stvaranje dugoročnih partnerstava angažovanjem u oblasti kulture. Mobilnost ljudi na polju kulture mnogo je prirodnija u odnosu na zapošljavanje ili kroz političko delovanje.

OCD trebaju da pruže značajniji angažman na području kulture, kroz programe prekogranične saradnje, kao i da aktivnije učestvuju u stvaranju partnerstava (kulturnih mreža), posebno na području regiona Zapadnog Balkana. Kulturne mreže OCD mogu biti veoma efikasno sredstvo okupljanja različitih partnera i snažan zamajac podrške evropskim vrednostima, zaštiti kulturnog nasleđa, negovanju kulturnog identiteta, kreiranju novih radnih mesta i izgradnji infrastrukture. Na polju regionalne saradnje, OCD u regionu, kao predstavnici kulturne diplomatije, mogu predstavljati značajan faktor podrške evrointegracionim procesima, kao i evropskim i nacionalnim politikama.

Uspostavljeni stalni kulturni dijalog postaje efikasno sredstvo pomoći u prevenciji od konflikta i pomirenju na ovim prostorima. Takođe, kroz određene oblike kulturnih HUB -ova, i uspostavljena partnerstva, posebno sa privatnim sektorom, OCD mogu na polju kreativne industrije pružiti snažan zamajac ekonomskom i društvenom razvoju lokalnog i regionalnog područja.

3.2. Uspostavljanje multisektorskog mehanizma dobrog upravljanja na podnacionalnom nivou

Podnacionalni nivo se u mnogim slučajevima smatra da ima najviši potencijal za unapređenje upravljanja na terenu. Akteri sa podnacionalnog nivoa, neretko nemaju dovoljno znanja, ali su često u poziciji da motivišu i okupe partnere sa lokalnog nivoa iz različitih sektora.

U Srbiji, OCD sve češće učestvuju u formiranju međusektorskih partnerstva sa lokalnim samoupravama i javnim institucijama. Takva partnerstva postaju efikasan model za pripremu i sprovođenje projekata koje finansira EU. Multisektorska partnerstva su "win-win" situacija za sve učesnike. Sa pozicije lokalnih samouprava, obezbeđuje se veća dostupnost i povezivanje različitih evropskih donatorskih šema, koje OCD nisu dostupne. Dok sa druge strane, OCD često obavljaju vodeću ulogu u dizajniranju i implementaciji opštinskih projekata u oblasti društvenog razvoja.

Neophodno je integrisati na funkcionalan način učešće partnera sa podnacionalnog nivoa u programiranju i realizaciji IPA II, i redizajnirati tela u okviru IPA struktura kao što su sektorske radne grupe (SRG). Učešće partnera sa podnacionalnog nivoa treba podsticati u svim programskim fazama: programiranju, implementaciji, monitoringu i evaluaciji. Ovo bi trebalo da dovede do bolje i transparentnije veze nacionalnog i podnacionalnog nivoa, politike i isporuke njenih rezultata na terenu. Iz tih razloga OCD treba da inteziviraju dijalog na temu osmišljavanja najprikladnije strukture na podnacionalnom nivou, koje bi bile zasnovane na principima partnerstva (javnog, privatnog i nevladinog sektora) i modela upravljanja na više nivoa (nacionalnog, regionalnog, lokalnog). Evropska iskustva pokazuju da to može da bude dug process i da ne postoji jedan unificirani model prihvatljiv u svim državama. Sprovedene studije slučajeva ukazuju na neke primere u državama članicama, gde je nevladin sektor inovirao nove modele dobrog upravljanja. U Rumunji, regionu Tamiš, u gradu Temišvaru, OCD su predstavile nov model dobrog upravljanja, sledeći potrebe zajednice za integracijom povećanog broja migranata u regionu iz zemalja van EU¹⁴.

¹⁴ Region Tamiš imao je značajno povećan broj migranata iz zemalja koje nisu članice EU. Nvladin sektor iz regiona je bio direktno uključen za poboljšanje društvene integracije migranata u rumunsko društvo, prvo u Temišvaru a kasnije u druga četiri grada u region. Inovativna rešenja za ovu tematiku, uz pristup dobrog upravljanja, prihvaćen je na nacionalnom nivou od strane Vlade i kao model se primenjuje u drugim regionima Rumunije.

Uvažavajući naše okolnosti, u osnovi to bi mogao da bude jedan fleksibilan multisektorski mehanizam, koji bi izgrađivao dugoročna partnerstva između javnog, privatnog i nevladinog sektora, podsticao lokalne i regionalne inicijative i pružao podršku u smeru odozdo prema gore, u koordinaciji sa nacionalnim nivoom.

Upravljanje na podnacionalnom nivou treba da ima pristup zasnovan na CLLD metodologiji, kao sredstvu Kohezione politike koje ima kapacitete da mobiliše lokalnu zajednicu i organizacije. Pored toga, CLLD generiše novi model partnerstva koji neguje Socijalne inovacije. Inovativni pristup, u ovakvim okolnostima, može ponuditi originalna i specifična rešenja u kreiranju funkcionalnog modela dobrog upravljanja.

Lokalne i regionalne OCD bi trebale da se struktuiraju na zajedničkim podnacionalnim platformama, kroz koalicije i međusektorski angažman u interakciji sa različitim grupama civilnog društva. Ovakve platforme bi trebalo da obezbede bolje uslove za unapređenje kapaciteta, bolju organizaciju i kontinuirani rad na upoznavanju sa instrumentima i metodama Regionalne politike, kako bi oni mogli i u praksi da se primene na terenu. Platforma bi bila podrška malim i lokalnim OCD kroz unapređenje kvaliteta njihovog rada i dostupnosti informacija i resursa. Sa pozicija podnacionalnih platform, OCD bi mogli da artikulišu lokalne i regionalne inicijative ka nacionalnom nivou. Na efikasniji način bi se uspostavio i unapređivao stalni dijalog sa nacionalnom, regionalnom i lokalnom javnom upravom i formulisali zahtevi koji ne bi bili samo zastupničkog karaktera već i projektno orjetisani. Na ovaj način, sa podnacionalnog nivoa bi se uspostavljala neophodna povratna sprega u podršci pregovaračkom procesu i telima na nacionalnom nivou.

PREPORUKE

▪ *Sektorska koordinacija u okviru IPA II (2014-2020) sprovodi se kroz sektorske radne grupe (SRG), Poglavlje 22*

Sektorske radne grupe su ključni mehanizam za formulisanje nacionalnih prioriteta ka EU i druge međunarodne razvojne pomoći, uz učešće predstavnika svih zainteresovanih strana iz sektora na koje se odnose, uključujući bilateralne donatore i međunarodne finansijske institucije. U smislu daljeg uspešnog vođenja pregovaračkog procesa, neophodno je da se u radu SRG sa podnacionalnog nivoa obezbedi učešće Pokrajinske vlade - Autonomne pokrajine Vojvodine, odnosno sekretarijata Vlade, kao i učešće akreditovanih regionalnih razvojnih agencija. Sa nacionalnog nivoa trebalo bi obezbediti učešće Razvojne agencije Srbije.

▪ *Sistem rada sektorskih radnih grupa i uvažavanje načela partnerstva*

Sistem sektorskih radnih grupa bi u narednom periodu trebalo dalje unapređivati u funkcionalniji mehanizam, transformisan u manji broj multisektorskih radnih grupa (RG). Prilikom sastavljanja RG neophodno je poštovati načelo partnerstva i obezbediti aktivno učešće predstavnika civilnog društva, poslovnih udruženja i regionalnih i lokalnih tela.

▪ *Građani u centru Regionalne politike*

Isključivo konsultativnu ulogu, kao preovlađajući narativ, koju OCD imaju u pregovaračkom procesu i Regionalnoj politici, na podnacionalnom nivou bi trebalo formulirati sa dodatnim narativom koji je usmeren ka građanima. Ovo se prvenstveno odnosi na kontekst proširenja uloge OCD u procesu EU integracija, i to na način da se stvori konekcija sa angažovanjem koje OCD već imaju na terenu kroz sektorsko integrisanje, u oblastima kao što je zapošljavanje, zaštita životne sredine, edukacija, ruralni razvoj, socijalno umrežavanje i inkluzija, kultura, rekreacija, rodna ravnopravnost i rad sa ugroženim ciljnim grupama. OCD bi jednim razumljivim rečnikom, kroz osmišljene kampanje i angažovanje na pitanjima za koje su građani najzainteresovaniji u direktnom kontaktu sa građanima, obezbedile veću vidljivost i efekte pomoći EU.

▪ *Stvaranje dugoročnih strateških partnerstava*

Partnerstvo je ključni princip Kohezivne politike. Stvaranje i negovanje pravog partnerstva je ozbiljan proces koji zahteva vreme i posebno angažovanje. Dosadašnja iskustva pokazuju da su partnerstva uglavnom stvarana na projektnoj osnovi, najčešće u momentu objavljivanja javnog poziva i da su bila privremenog karaktera. Na ovom polju, neophodan je snažniji angažman Vlade i pregovaračkih struktura, koji može voditi u pravcu osmišljavanja godišnje kampanje sa partnerima na podnacionalnom nivou, na temu uspostavljanja dugoročnih strateških partnerstava. Kampanja se može organizovati u formi konferencija, seminara i radionica na kojima bi se predstavljali primeri dobre prakse, ključni instrumenti Regionalne politike kao što je CLLD metod, i slušajevi nacionalnih i evropskih modela dobrog upravljanja.

▪ *OCD kao značajan akter u diseminaciji informacija i vidljivosti rezultata evropske pomoći*

Sa pozicija podnacionalnih platformi koalicija OCD, trebalo bi uspostaviti nove strategije komunikacije u cilju menjanja percepcije javnosti o civilnom društvu u Srbiji. Neophodno je uspostaviti nove vidove komunikacije sa građanima u vezi procesa evropskih integracija i njihove informisanost u vezi Regionalne politike i strukturnih instrumenata, u smislu razumevanja prilika i konkretne koristi za zajednicu koje ova politika donosi kao odgovor na neravnomernu regionalnu razvijenost.

OCD na lokalnom i regionalnom nivou bi trebale da budu značajan akter u prenošenju informacija i poruka sa nacionalnog nivoa. Jednim razumljivim rečnikom u direktnom kontaktu građanima, dobro osmišljenim kampanjama, značajno bi mogli da pojačaju vidljivost evropske pomoći u pogledu obima postignutih rezultata.

▪ ***Podrška u uspostavljanju struktura na podnacionalnom nivou***

U okviru pregovaračkog procesa u Poglavlju 22, Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata i zahtevi Evropske Komisije ukazuju na neophodnost uspostavljanja podnacionalnih struktura. U kontekstu uloge OCD sa podnacionalnog nivoa, postavlja se pitanje na koji način će pregovaračke strukture definisati njihovu ulogu u pregovaračkom procesu, kroz Akcioni plan koji treba da bude predstavljen Komisiji. U vezi svega navedenog, preporuka je da OCD na podnacionalnom nivou i njihove koalicije jasnije definišu svoje pozicije i artikulišu svoje zahteve i predloge po ovom pitanju. Sa pozicija podnacionalnih platformi, OCD treba da se intezivnije angažuju u zastupanju i podršci izgradnje podnacionalnih struktura, zasnovanih na principima partnerstva i upravljanja na više nivoa.

▪ ***Rodna ravnopravnost kao zajedničko pitanje sektorskih politika***

Jednakost između žena i muškaraca je jedno od temeljnih vrednosti EU. Rodna ravnopravnost je pitanje koje se unakrsno pojavljuje u različitim sektorskim politikama. Rodna ravnopravnost treba da bude integrisana u svim aspektima Regionalne politike, razvojnim programima, na svim nivoima i partnerskim odnosima. Rodna ravnopravnost je cilj sam po sebi, koji ima i izraženu razvojnu dimenziju, u smislu angažovanja celokupnog ljudskog kapitala na jednom području. OCD bi trebale da inteziviraju svoja angažovanja u ruralnom području prema ženama na selu, otvarajući im perspektive socijalnog umrežavanja, ruralne ekonomije, novih tehnologija i tržišta, u cilju borbe protiv diskriminacije, siromaštva i razvoja.

Referentna literatura

1. *EU Pre-accession Assistance to Serbia*, Special Report, European Court of Auditors, 2014;
2. *Izveštaj o Skriningu, Poglavlje 22: Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata*, Republika Srbija; Pregovaračka Grupa, Kancelarija za evropske integracije;
3. *CSO Needs Assessment Report*, Serbia, Technical Assistance to Civil Society Organisations (TACSO) in Western Balkans and Turkey(TACSO), 2016;
4. *Multi-level governance in support of Europe 2020*, Study, European Commission, Directorate-General for Regional and Urban Policy, 2015;
5. *The Van den Brande Report, Multilevel Governance and Partnership*, Luc Van den Brande, European Commission, 2014;
6. *Strategic coherence of Cohesion Policy: comparison of the 2007-13 and 2014-20 programming periods*, Study, European Parliament's Committee on Regional Development, 2015;
7. *Council conclusions on an EU strategic approach to international cultural relations 7935/17*, Council of the European Union, 2017;
8. *Culture, Cities and Identity in Europe*, Study, European Economic and Social Committee, 2016;
9. *Study on the Impact of the Crisis on Civil Society Organisations in the EU –Risks and Opportunities*, European Economic and Social Committee, 2012;
10. *Strategije i iskustva donatora u cilju podrške civilnom društvu na Zapadnom Balkanu*, Balkanska mreža za razvoj civilnog društva, 2014;
11. *Procena stanja u sektoru organizacija civilnog društva (OCD) u Srbiji*, Građanske Inicijative, 2011;
12. *Guide to Social Innovation*, DG Regional and Urban Policy and DG Employment, Social affairs and Inclusion, European Commission, 2013;
13. *Territorial governance and Cohesion policy*, Study, Policy Department B: Structural and Cohesion Policies, European Parliament, 2015;
14. *Enhancing the efficiency and effectiveness of Cohesion Policy by a place-based approach*; Directorate-General for Regional and Urban Policy, European Commission, 2015;
15. *Tools to support the territorial and urban dimension in cohesion policy: Integrated Territorial Investment (ITI) and Community-Led Local Development (CLLD)*, Research for REGI Committee, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, European Parliament, 2015;
16. *Governance and partnership at national and regional level, and a basis for regional policy projects*, Opinion of European economic and social Committee, Brussels, 2008;
17. *The European code of conduct on partnership in the framework of the European Structural and Investments Funds*, European Commission Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2014
18. *Governance and partnership in Regional policy*, Study, Policy Department Structural and Cohesion Policies, European Parliament, 2008;
19. *Smernice za saradnju Pregovaračkog tima za vođenje pregovora o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji i pregovaračkih grupa sa predstavnicima organizacija civilnog društva*, Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji i Privredne komore Srbije nakon dostavljanja Rezultata skrininga, Pregovarački tim za vođenje pregovora o pristupanju Republike Srbije evropskoj Uniji;
20. *Community Led Local Development (CLLD) as a tool of Cohesion Policy 2014–2020 for local, rural, urban and peri-urban development*, Opinion, European Economic and Social Committee, 2014;
21. *Instrument for Pre-accession Assistance/European Neighbourhood Instrument*, Opinion, European Economic and Social Committee, 2012;
22. *How to foster efficient partnership in the management of cohesion policy programmes, based on good practices from the 2007-2013 cycle*, Opinion, European Economic and Social Committee, 2010;
23. *Territorial cohesion*, Opinion, European Economic and Social Committee, 2009;
24. *Regional Innovation Governance*, European Commission, 2010;
25. *It takes two to Tango*, study on Developing the Partnership Principle in EU Cohesion Policy, European Economic and Social Committee, 2011.